

PŘÍSPĚVEK K ROZŠÍŘENÍ A HNÍZDNÍ BIOLOGII KULÍKA ŘÍČNÍHO
(*Charadrius dubius* Scop.) NA LITOMYŠLSKU

Martin J i n d r a , Litomyšl

Kulík říční (*Charadrius dubius*) patří stále ještě k poměrně hojným bahňákům. Přestože mnoho druhů, patřících do tohoto řádu, mizí v důsledku ubývání vhodných hnízdišť, kulík říční se dovede přizpůsobit i pro něho méně typickým biotopům. Nejčastěji hnízdí na dnech vypuštěných rybníků, na písčítých nebo kamenitých náplavech řek a v pískovnách a štěrковиštích (HUDEC, ČERNÝ 1977).

Z některých oblastí jsou však známa i hnízdění na kamenitých polích v blízkosti rybníků (HUDEC, ČERNÝ l.c., URBÁNEK, BARTL 1980), na kamenité skrývce (ČTYROKÝ 1956) a na zalesňovaném pískovém přesypu uprostřed lesa (URBÁNEK, BARTL l.c.).

Na Litomyšlsku se kulík říční do čtyřicátých let tohoto století objevoval „dostí vzácně v době tahu“ (MUSÍLEK 1947). MUSÍLKOVÍ (l.c.) nebylo do této doby známo jediné hnízdění. Od této doby nemáme až do šedesátých let, kdy začaly být zdejší rybníky opět kontrolovány, žádných zpráv o výskytu.

Nyní zde kulík říční pravidelně protahuje při jarním i podzimním tahu a příležitostně hnízdí. Počet protahujících i hnízdících ptáků je však závislý na výšce hladiny rybníků.

P ř í l e t : je dosti variabilní, ale přibližně spadá do období konce března až poloviny dubna.

Data prvních pozorování:

3. 4. 1964 (REJMAN)	24. 3. 1977
20. 3. 1965 (REJMAN)	18. 4. 1978
18. 4. 1971 (REJMAN)	21. 4. 1980
3. 4. 1976	13. 4. 1980

O d l e t hnízdících ptáků je závislý na průběhu hnízdění, avšak většina jich odlétá během července a srpna. Záříjová a říjnová pozorování jsou již pravděpodobně protahující jedinci.

Data posledních zastižení:

6. 10. 1961 (REJMAN)	9. 8. 1976 (REJMAN)
25. 8. 1962 (REJMAN)	14. 8. 1978
4. 9. 1973 (REJMAN)	14.10. 1979

V roce 1964 zahnízdily 2 páry na Velkém Košíři a 1 pár na Netřebském rybníce (REJMAN in litt.), v roce 1965 1 pár na Velkém Košíři (REJMAN l.c.). Hnízdění by mohla nasvědčovat i pozorování v hnízdní době v roce 1970, 1971, 1973 na Netřebském rybníce a v roce 1971 u Heřmanic (REJMAN l.c.). V roce 1977 zahnízdilo 10 párů na Velkém Košíři a roku 1978 dva páry na rybníce Švábu. V témže roce se na Velkém Košíři zdržovaly po celou hnízdní sezonu 2 páry, ale hnízdo nalezeno nebylo.

POZNATKY Z HNÍZDNÍ BIOLOGIE

Poznatky o hnízdní biologii jsem čerpal především z hnízdiště ve Velkém Košíři v roce 1977. Rybník Velký Košíř (25,5 ha), ležící 2km západně od Litomyšle, byl na podzim roku 1976 z důvodu oprav hráze vypuštěn a tak ponechán až do jara 1977. Časně zjara bylo bahnité dno bez vegetace a pouze místy potroušeno jemným i hrubším pískem, u západní hráze dokonce souvislým kamenitým pásem. Během hnízdění se však rybník začal napouštět a také se objevila vegetace, typická pro takovýto biotyp - bahnička jehlovitá (*Heleocharis acicularis*), dvouzubec (*Bidens* sb.) a ostřice česká (*Carex bohemica*).

H n í z d o : hnízdem byla vždy pouze nehluboká jamka, vykroužená tělem v bahně nebo v písku. Důlky byly buď úplně bez vystýlky (v hrubých pískových nánosech), nebo jen spoře vystlány jemným pískem, či práškovým vápnem, hojně roztroušeným po dně. Průměrné rozměry 10 hnízdních důlků jsou: průměr kotlinky = 7,9cm x hloubka důlku = 3,3 cm. Průměrná vzdálenost mezi dvěma sousedními hnízdy činí přibližně 30 m; hnízdní hustota je tedy 1 hnízdo na 2,5 ha plochy, což je u nás dost neobvyklé - cf. HUDEC, ČERNÝ (l.c.).

V e j c e , s n ů š k a : celkem bylo sneseno 39 vajec (9 x po 4, 1 x po 3). Průměr rozměrů je 29,42 x 22,24 mm (26,6 - 31,6 x 21,0 - 23,8 mm). Snesení prvního vejce v první

snůšce připadá k datu 15. 4., v poslední snůšce k datu 26. 5.
Délka sezení byla 25 - 26 dní.

Mláďata: v prvním hníždě jsem zjistil dobu od
proražení skořápky k úplnému vyklubání jednoho mláděte 7 hodin.
Hnízdo mláďata opouštějí ihned po oschnutí (v prvním hníždě za
1 hodinu).

Ztráty během hnízdění:

- I. Na vejcích: neznámou příčinou 13 (33,3%)
- zatopeno 8 (20,5%) (64,1%)
- opuštěno 4 (10,3%)

II. Na mláďatech: ztráty na mláďatech nebyly zjištěny

S O U H R N

Kulík říční na Litomyšlsku v současné době pravidelně
protahuje a příležitostně hnízdí - zahnízdí, nalezneme-li k tomu
vhodné podmínky. Přílet začíná koncem března, vrcholí v první
polovině dubna a doznívá koncem dubna. Odlet hnízdicích ptáků spa-
dá přibližně do období od července do srpna.

Z 10ti párů hnízdicích na Velkém Košíři v roce 1977 vyhnízdi-
ly 4 páry úspěšně (40%) a 6 párů hnízdilo neúspěšně (60%).
2 hnízda byla zatopena postupující hladinou rybníka, 1 hnízdo
bylo opuštěno a ve třech případech byla snůška zničena neznámou
příčinou.

Celkem bylo sneseno 39 vajec. Celkové ztráty na vejcích činí 64%.
Délka sezení byla 25 - 26 dní. Ztráty na mláďatech nebyly zjištěny.
Na jeden pár připadá 1,4 vyvedených mláďat.

Srovnání vlastních výsledků
s výsledky PŘIKRYLA (1966-67) a údaji
HUDEC, ČERNÝHO (l.c.).

	PŘIKRYL	HUDEC, ČERNÝ	vlastní výsledky
φ rozměry vaječ	30,23x22,11	29,77x22,21 n = 203	29,42x22,24 n = 39
φ rozměry důlků φ kotl.x hloubka	105x25 n = 80	62 x 23 n = 13	79,4 x 33,5 n = 10
počet vyvede- ných mláďat na 1 pár	neuvádí	2,2 +)	1,4

Rozměry vajec a hnízdních důlků jsou uváděny v mm.

+) BOYD in HUDEC, ČERNÝ (l.c.)

Závěrem bych chtěl poděkovat B. Rejmanovi za poskytnutá
data a L. Urbánkovi za metodickou pomoc.

L i t e r a t u r a

ČTYROKÝ P., 1956: Hnízdění kulíků říčních (*Charadrius dubius*
curonicus) v pražském okolí. Ochrana přírody
9 /4/ : 20

HUDEC K., ČERNÝ W., 1977: Fauna ČSSR /21/ Ptáci II. Academia, Praha

MUSÍLEK J., 1947: Ptactvo Litomyšlska a přilehlých částí
sousedních okresů. Časopis Národního muzea -
přír.: 50.

PŘIKRYL V., 1966-67: Několik zajímavostí ze života kulíka
říčního (*Charadrius dubius* Scop.).
Zprávy MOS /2/ : 25 - 32.

URBÁNEK L., BARTL J., 1980: Bahňáci (Charadriiformes)
středního Polabí. Práce a studie - přír.,
Pardubice (v tisku).

ZPRÁVA O AKCI BALT V ORLICKÝCH HORÁCH V ROCE 1980.

Zdeněk V o l f , Bartošovice v Orlických horách

Další běh odchytové akce Balt se uskutečnil v měsíci srpnu na odchytovém stanovišti u Šerlichu.

Během podzimních a zimních měsíců 1979/80 zde provedl lesní závod zásah do porostů tím, že ve smrčíně udělal několik průseků, které směřovaly kolmo na postavené sítě. Zatím nelze jednoznačně říci, jaký vliv tento zásah bude mít na skladbu a množství chytaného ptactva.

Ubytování účastníků bylo tentokrát v maringotce, která byla umístěna mezi turistickou chatou a odchytovým stanovištěm. Tím byla vytvořena lepší možnost pro práci při zpracovávání chycených ptáků, což ocenili všichni účastníci akce. Maringotka má sloužit především ornitologické sekci pro odchyt. Je postupně vybavována Správou CHKO i jednotlivými členy sekce.

Ve srovnání s minulým rokem byl chycen daleko větší počet ptáků do stejného počtu sítí. Navíc byli ptáci chytáni do soukromých sítí jednotlivých účastníků akce, tyto odchvy byly však evidovány zvlášť.

Celkem bylo chyceno 648 ptáků ve 35 druzích do sítí, určených pro akci BALT. Souběžně s tím, při vedlejším odchytu, bylo odchyceno 210 ptáků ve 30 druzích. Společně bylo tedy odchyceno na stanovišti 858 ptáků ve 41 druhu.

Okroužkováno bylo celkem 758 ptáků, 95 ptáků bylo chyceno jako retrap, 4 ptáci uhynuli a 1 pták byl puštěn bez kroužku. Z ptáků, chycených jako retrap, byla 1 pěnkava, čečetka a 3 pěvušky modré kroužkovány na tomto místě loňského roku.

V průběhu akce došlo k odchytu slavíka tmavého (*Luscinia luscinia*), který doposud nebyl v Orlických horách zjištěn. Dále došlo k odchytu druhů, které loňského roku nebyly zjištěny. Jsou to:

Zvonohlík zahradní, strízlík obecný, žuhák obecný a lejssek šedý.

Opětovně se nejvíce chytlo ve srovnání s loňským rokem pěvušek modrých a to 153 (loni 132), dále budníček větší v počtu 99 kusů (loni 90), králíčků obecných se chytlo 95 ex. (loni jen 10),